

శ్రీ గాయత్రీ మహా మంత్రము

మంత్రము : ఓమిత్వేకాషారం బ్రహ్మ అగ్నిదేవతా బ్రహ్మ
ఇతాయైర్మే । గాయత్రం
ఛందం పరమాత్మం సరూపమ్
సాయుజ్యం వినియోగమ్ ॥

ఓం = ఓం, ఇతి = అనెడు, ఏకాషారం = ఒకయత్తుమే, బ్రహ్మ =
బ్రహ్మము. అ + ఉ + ఏ, అర్థమాతృక, ప్రపణవాతీతములలో గూడిన
ఓంకారమే సూలసూత్య తారణ మహాకారణ కై వల్యములలోను అహంకార
మహాదవ్యక్త తత్త్వశబ్దా శుద్ధ బ్రిహ్మములలోను మిత్రమమయిన
బ్రిహ్మమే ఓం. అగ్నిః = జిహ్వాయై వృత్తులలో మనిగేన వారికిఁ
గుటీలముగను, అంతర్యై వృత్తిగలవారికి సూధ్వముగను జ్యులించు
బ్రిహ్మగ్ని, దేవతా = రథ ఓంకారమున కథిదేవత, బ్రిహ్మ = బ్రిహ్మమే.
అర్థం = జ్ఞానము యొక్క పారమును బొందించు ఇఱిపి, గాయత్రం
ప్రాయత ఇతి గాయత్రీ, తైజ్పాలనే, గాయత్రం = తను జపించువానిని,
ప్రాయతే = రషీంచునది, ఇతి = కముక, గాయత్రీ, గాయత్రం = తను
పెంచించువానిని రషీంచునదియే, ఛందం = ఛందస్మి = ఆహ్వాదమును
గలిగించునది, పరమాత్మం = పరమాత్మసరూపం = వృథి వ్యాపస్తేజో
వాయురాకాశాహంకారమహాదవ్యక్త శబల శుద్ధబ్రిహ్మముల స్వరూపములలో
గూడినట్టిది, సాయుజ్యం = సహయోగమునందు అనఁగా దేవునిలో
రీషమయ్యేదు పదవికొఱకు, వినియోగం = ఉపయోగము, దేవునిలో
రీషమగులకే గాయత్రీని వినియోగించుకొనవలయునని సూచన.

— గాయత్రీదేవిని ఆవాహించనటి మంత్రము :—

మం॥ ఆయాతు వరదా దేవి అష్టరం బ్రిహ్మసమ్మితం
గాయత్రీం ఛందసాం మాతేదం బ్రిహ్మ జాపస్వయే ।
యదహ్నిత్వరుతే పాపం తదహ్నిత్తే ప్రతిముచ్యతే,
యద్రాత్రియా త్వరుతే పాపం తద్రాత్రియాత్తే
ప్రతిముచ్యతే, సర్వ పట్టే మహాదేవి సంధ్యా విద్యే
సరస్వతి ॥

వర = శ్రేష్ఠత్వమును, దా = ఇచ్చునటిది, గురుకీలు
నందుండుబే గాయత్రీనాలుగు సోపానములలో నేసోపానమునందుండినను
శ్రేష్ఠత్వము నిచ్చుటచే గాయత్రీ యైనది. బ్రిహ్మదులు సహితము
గురుకీలలో సుందులు చేతనే శ్రేష్ఠత్వము నొందిసారు. దేవి =
బ్రిహ్మనందముకొఱకు గురుకీలలో, గ్రీహించు నదియను అనగా తెలిసి
కొను శక్తిని వృథిజేయనదియునునైన దేవియను గాయత్రి. సక్షరతీ
త్వయితరం, త్వరసంరక్షణే, సక్షరతి = చెడనిది, ఇతి = కనుక, అక్షరము,
ఇట్లు శాశ్వతమయినదియును, సమ్మితం = వేదాంతప్రమాణములచే నిఖిత
మయినటిదియు, బ్రిహ్మ = బ్రిహ్మమును గూర్చి, ఆయాతు = మూ
సమీపమునకు వచ్చగాక : శ్రేష్ఠత్వమునిచ్చ కుఢసాత్మిక ప్రకృతి యను
దేవియైన గాయత్రీదేవి మేము బ్రిహ్మమును బొందుటకై మా స్ముపమునకు
వచ్చగాక : :

ఛందసాం = వేదములకును, ఛందయతీతి ఛందః, చది అహాదనే,
ఛందయతి = అహాదమును జేయునది, ఇతి ఛందస్మి, అహాదమును
కలుగజేయ నంతర్యుథ వృత్తులకు, మాతా = మాతి వరతే గర్భాభ్రత
మాతా. మామానే వర్తనేచ, అత్త = శమేయందు, గర్భః = గర్భము,
మాతివరతే = ఇమిడియందును. మాత. బ్రిహ్మసంద మీ గాయత్రి.

యందు ఇమిడియందును గనుక, ఛందసాంమాత = వేదముల తల్లియగు
గాయత్రీం = గాయత్రి, మే = నాకు. ఇదం = రా, బ్రిహ్మ = బ్రిహ్మత్వ
మును, జాపస్వయ = ఉపదేశించగాక : : శ్వాసయు నెఱుకయుఁ గలిసిన
మహాకారణ స్వరూపియే గాయత్రి, మాలాధారమే గాయత్రి, సోహం,
తత్త్వమసి, అహం బ్రిహ్మస్మి వృత్తులయందుండుచే గాయత్రిని వెండ
డించట, గాయత్రీ జపము నిదియే. ఇట్లున్నచో గాయత్రి మనలను
బ్రిహ్మంపు సన్నిధి జేర్పుటయే బ్రిహ్మస్మిపదేశము, సర్వ పట్టే = నక
లాత్రక స్వరూపిణియు, మహాకారణమునందలి శ్వాసయు నెఱుకయే
స్వరూపముగా, గల గాయత్రీదేవి వృథివీస్తానమునుండి యాహోస్తానమున
సర్వాత్మక స్వరూపములతో శబ్దబ్రిహ్మస్వరూపిణి యగుచున్నది. సమ్యక్
ధ్యాయం త్వసాంగ్రామితి సంధ్య, ధై చింతాయం, అస్యాం = దీని
యందు, సమ్యక్ = లెస్పగా, ధ్యాయంతి = ధ్యానింతరు, ఇతి, సంధ్యా.
గాయత్రినే అజపముచేతను, సోహం చేతను, తత్త్వమసి, అహం
బ్రిహ్మస్మి వృత్తిచేతను బ్రిహ్మము సంధానము లెస్పగాజేయదురు గనుక
సంధ్యావిధ్య గాయత్రీదేవియే, సంధ్యావిధ్య = పరావిధ్య, బ్రిహ్మమున
లీసమగు విధ్య పరావిధ్య, మిగిలిన వేదశాత్రములన్నియు నపరావిధ్యలని
ముండకోవనిషత్తు నందున్నది. సంధ్యావిధ్య = లెస్పగా ధ్యానము చేయు
దగ్ని విధ్యస్వరూపిణియు, మహాదేవి = హజనీయముగా, బ్రికాశించు
స్వరూపిణియు, ప్రకాశించట = తెలియఁబఱచట, హజనీయముగా
బ్రిహ్మమును డెలియఁజేయక్తి గాయత్రి, సరస్వతి = సరః ప్రసరణం
సర్వత అస్తితి సరస్వతి. సర్వత = అంతట, సరః = ప్రసరణం =
వ్యాప్తి, అస్తి = కలది, ఇతి, సరస్వతి, స్కాలశరీరమున శ్వాసయు,
సూక్ష్మశరీరమున దెలివియు నంతట వ్యాపించి యున్నందున గాయత్రి
సరస్వతి యగుచున్నది. బ్రిహ్మలోకే బ్రిహ్మసరః ఆశ్రయత్వేన అస్యా
అస్తితి సరస్వతి. బ్రిహ్మలోకే = బ్రిహ్మలోకమునందు, బ్రిహ్మసరః =

బ్రిహ్మసరస్పు, అస్యాః = శంమేయైక్త్రి, ఆక్రయత్వేన = ఆక్రయత్వముచే, అస్తి = ఉన్నది, ఇతి = కసుక, సరస్యతి. బ్రిహ్మజలధారణ ప్రశోభనాభ్యం వేదాః సరాంసి అస్యాం సంతీతి సరస్యతి. బ్రిహ్మ = బ్రిహ్మమనెడు, జల = సీబిని, ధారణ = ధరించుచు, ప్రశోభనాభ్యం = ప్రవహించు చుండుటచే వేదాః = వేదములు, సరాంసి = సరస్యులు, అస్యాం = ఈ గాయత్రియందు, సంతి = ఉన్నది, ఇతి = కసుక, సరస్యతి ఇట్టి సరస్యతి స్వరూపిణియు, వైన టగాయత్రీః నజహతి ప్రత్యాగమన మీత్యహః, టహక్తాయైగే, ప్రత్యాగమనం = తిరిగి వచ్చుటను, నజహతి = విడువనిది, ఇతి, అహః, అహ్నతే = పగటిపలన, మనకఁఁగటు జాగ్రత్త, వెన్నెల స్వస్థము, గాంధాంధకారము గాఢనిద్ర, కసుక అహ్నతే = జాగ్రదపథవలన, యత్తే = ఏ, పాపం = పాపమును, కురుతే = నేసు జేయుచున్నానో, తత్తే = ఆపాపము, అహ్నతే = పగటి వలననే, జాగ్రత్త లోని జాగ్రత్తయగు తురీయమువలన, ప్రతి ముఖ్యంతే = నన్ను వది పోవునుగాక : తురీయమునఁదున్నచే జాగ్రదపథలో పాపములు కడుగు బడి పరిశుద్ధల మగుదుము. టగాయత్రీః నన్ను తురీయమున నదిపించి నా పాపములఁ దుఢిచివేయుదువు. రాతిసుఖమితి రాత్రి, రాదానే, సుఖం = సుఖమును, రాతి = ఇచ్చునది, రాత్రి. సుషుప్తి రాత్రి. నిద్రయు సుఖము నిచినట్లగవడుటచే నిద్ర రాత్రి. కారణశరీరావస్త నిద్ర. యథారము నెఱుఁగని తనమే నిద్ర. రాత్రియత్తే = నిద్రయనబడు కారణశరీరము వలన, యత్తే = ఏ, పాపం = పాపమును, కురుతే = చేయుచున్నానో, తత్తే = ఆ, పాపం = పాపము, రాత్రియత్తే = నిద్రతోని నిద్రయగు యోగ నిద్రవలన, ప్రతిముఖ్యతే = నన్ను వదిపోవునుగాక : అజ్ఞానముచేఁ జేసిన పాపములు దేపునందు లీసమగుణ యనెపు యోగనిద్రవలనఁ గమగటును.

గాయత్రీదేవి యావాహనమైన పిదపఁ జెప్పునట్టి మంత్రము
మం॥ ప్రశోసి సహస్రి బలమసి బ్రాజోఽసి దేవానాం ధామ
నాఘూసి విస్వమసి విశ్వయుః సర్వమసి సర్వ
యుః అభిభూరోం గాయత్రీ మావాహయామి
సావిత్రీ మావాహయామి సరస్యతి మావాహయామి
చంద్రీ నావాహయామి ప్రియ మావాహయామి
గాయత్రీయ గాయత్రీ చ్ఛందో విశ్వమిత్ర బుషీః
సవితా దేవతాఽగ్నిర్ముఖం బ్రహ్మశిరో విష్ణుర్
హృదయగ్రీం రుద్రశ్శిథా వృధిపీయోనిః ప్రాణాపాన
వ్యానోదాన సమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా సాంఖ్య
యన సగోతా గాయత్రీ చతుర్వ్యగ్రీం శత్యక్షరా
త్రిపదా షట్టుష్టిః పంచశీరో పనయనే వినియోగః॥

ఉజ్జతి వ్యక్తిభవత్యజః. ఉజ్జతి = వ్యక్తిభవతి =
స్వష్టమై యండునది, ఉజః, ఉజస్ = బలమి, తేజస్సు, దేహమునందతి
యవయవము కొంత చెడినపడు శత్రుచిత్తు చేయుదురు. చర్మమును
ఓపురుదురు. పిమ్ముట కండను, ఎముకను, మూలగును జిపురుదురు.
ఉత్సాహమునకు మధ్యనొక వెండ్రుకకంటే జాల సూక్ష్మములున తంతి
యుండును. ఆ తంతి చుట్టును నొక విధమయిన ద్రవము ఊమచుండును.
ఆ రసముచేతనే మరల పప్పు, ఎముక, కండ, చర్మము ఏర్పడి మొదట
యున్నట్లే కాలు చేయి యేర్పుదును. గురుకీలతోనుంటేమేని ఉజస్సు పెరిగి
దేహమును ఆరోగ్యముగ నుంచును. కసుక గాయత్రీః సీవు, ఉజః =
ఉజస్సు, అసీ = అగుదువు, సహంతే అనేన అస్మిన్నితిచ సహః,

సహమర్పణి. అనేన = దీనిచేత, అస్సిన = దీనియందు, సహంతే = ఓర్కురు, ఇతి = కనుక, సహః. సహతేనేన శత్రువితి సహః, అనేన = దీనిచేత, శత్రుం శత్రువును, సహతే = ఓర్కును, ఇతి సహస్సు. బ్రిహ్మనిష్టిసిధి యగుడుడగౌ నంభవించు బ్రిహ్మతేజస్సుచే పన శత్రువును ఓర్కునొనదము. మన శత్రువులు గూడ మనలగూర్చి ఓర్కుకొనెదరు. అస్మి వర్గానే సహస్సు. సహః = సహస్సుకూడ. అసి = అగుదువు. గాయత్రీ : బలంత్యనేన బలం, బలప్రాణనే. అనేన = దీనిచేత బలంతి = బ్రితుధురు, బలము. బలతి చిరంజీవతీతి బలః. బలతి = చిరంజీవతి = బహుకాలము జీవించును. ఇతి = కనుక, బలము. గురుకీలులో నున్నచో సహజకుంభకమేర్పణి, ఆయువు తఱుగని ప్రశాంతము గలిగి చాలాకాలము జీవించుక కి గాయత్రి నుండి కలుగును. బలం = బలము, అసి = అగుదువు, బ్రాజః = కాంతివి, అసి = అగుదువు, బ్రిహ్మతేజస్సు వగుదువు, దేవాం = దేవతలయొక్క, ధామ = దధతిధామ, ధీయతేధాపు = తథాతి = ధరించునది, ధీయతే = ధరింపఁ బడునది, ధామము. దేవతలయొక్క స్థానము గాయత్రి. గాయత్రినుండి దేవత్యము గఱిగుటచే దేవతలచే ధరింపబడునదియు, దేవతలు ధరించునదియును గాయత్రి. దేవాం + ధామ + నామ + అసి = దేవతల నిలయమను పేరుగణాన వగుచున్నావు. విశతి సర్వత్ర విశ్వం, విశప్రవేశనె. సర్వత్రి = అంతట, విశతి = వ్యవేశించునది, విశము. విశ్వం + అసి = అంతటఁ బ్రివేశించుడాన వగుదువు. ఏతీత్యాయుః ఇంగతో. ఏతి = పొందునది, ఇతి, ఆయుః. విశ్వ + ఆయుః = సర్వమునకు నాయుస్వరూపించి, అసి = అగుదువు, సర్వం = సమస్తమును, అసి = అగుదువు, సర్వం + ఆయుః = సర్వమునకు నాయుస్వరూపించి, అసి = అగుదువు. అభిభూః = సర్వమును దీరస్మారించు, ఓఁ = ప్రాణము, అసి = అగుదువు. స్థాలస్థాక్షరణ మహాకారణముల దాటు రుఢియు

టం, అనాత్మను దిరస్మారించి బ్రిహ్మములో లీనమగు నోంకార స్వరూపించి నీవే.

అట్టి, గాయత్రీం = గాయత్రీదేవిని, ఆవాయామి = నాయందు బ్రివేశింపఁ జేసికొను చున్నాను. సుపతి మప్తం ప్రేరయతీతి సవితా, మాప్రేరయే, సుపతి = సుప్తం = విద్రించినవానిని, ప్రేరయతి = ప్రేరేశించునది. ఇతి, సవితా. తెలియని తనమును దప్పించుకొని తెలిసిన కనమును నంపాదింపఁ బ్రేరేపించు శక్తి సవితా, ఇట్టి సవిత్యనకు సంయంధించిన ప్రేరణశక్తి సావిత్రి. ఇట్టి సావిత్రిని నాయుం బ్రివేశింపఁ జేసికొనుచున్నాను. సరస్వతీం = సరస్వతిని, ఆవాయామి = నాయం దావాయానముఁ జేసికొనుచున్నాను.

గాయత్రోః = గాయత్రీకి, గాయత్రీ ఛందః = గాయత్రీ ఛంప్స్సు, విశ్వమిత్రః = విశ్వమిత్రుణు, బుషిః = బుషి, సవితా = ప్రేరకశక్తి, దేవతా, అగ్నిః, ముఖం, బ్రిహ్మస్యప్తికరమైన బ్రిహ్మదేవుణు, శిరః = శిరస్సు, మనస్సు సంకల్పించినచో, గుండలినీ శ్వాస లభ్యించును. మనస్సునందలి బ్రిహ్మ ప్రతిభింబమే చిదభాసుడు కనుక మనసు లేటున్నచో శ్వాసయుఁ దెవియు నుండపు. దీనినిబ్బి గాయత్రియుండదు. గనుక సమిష్టి మనస్సు బ్రిహ్మయే గాయత్రీకి శిరస్సు, విష్ణుః, హృదయ = హృదయ కమలము, సమషిష్టిది విష్ణువు, రుద్రః = రుద్రుడు శిశా = ధమ్యులము = కొప్పు, పృథివీ = ఉదానవాయువు, యోనిః, ప్రాణ + అపాన, వ్యాన + ఉదాన, సమానః, సప్రాప్తః = పంచప్రాణములుగలది, శ్వేతప్రాణశుభసాత్మీక ప్రకృతి గనుక తెల్లునిది. సంఖ్య = తత్త్వముల లెక్కించుట, 25 నుండి 96 తత్త్వములున్నపని లెక్కించుట, తత్త్వవిషర్ణవము, అది చేయువారు సాంబ్యులు, సర్వతత్త్వముల నిరసించి సాంబ్యులచేతఁ బొందఱికువాడు సాంబ్యుయనుడు; అనగా.

బ్రిహ్మము. సాంఖ్యయనునితో సమాన గోత్రము కలది సాంఖ్యయన గోత్రము, సంఖ్యారా తత్త్వసంఖ్యానం ఆహాసై సాంఖ్యః. సాంబ్రైక్ రీయతే ప్రాప్యతే సర్వతత్త్వ నిరాతాత్ప సాంఖ్యయనః = బ్రిహ్మసన్మాత్త్రం, సాంఖ్యయనేన సమానమేకం గోత్రం అస్యః సాంఖ్యయనప గోత్రా. సంఖ్యాం = తత్త్వ సంఖ్యానం = ఇరువదైదుతత్త్వములను, యే = ఎవరయితే, ఆహాః = చెప్పుదురోఽ, తే = వారు, సాంఖ్యః = సాంఖ్యులు, సాంబ్రైః = సాంఖ్యులచే, సర్వ, తత్త్వ = తత్త్వములను, నిరాసాత్ = బ్రిహ్మనిష్టసిద్ధిచే, ద్రోసి వేయటవలన, ఈర్గతే = ప్రాప్యతే = పొండఱఁవాడు, ఎవదోఽ, నః = అతిదు సాంఖ్యయనః = పరమాత్మ = సాంఖ్యయనుడగు పరమాత్మయైన, సత్త + మాత్రం = కేవల త్రికాలాభాధ్యపుయిన, బ్రిహ్మ = బ్రిహ్మము, సంఖ్యయనేన = బ్రిహ్మముతో, సమానం = ఏకః = సమానమయిన, గోత్రం = గోత్రము, అస్యః = ఈమెకుఽగలడు. గనుక సాంఖ్యయనప గోత్రగాయత్రీదేవి యైనది. చతుర్వీంళత్తి + అశ్వరా = ఇరువదినాలుగఁకరములు గలది. త్రీపదా = మూడు పాదములు గలది, షట్ + కుణిః = ఆఱు కడుపులు గలది. ప్రత్యగాత్మ, పరమాత్మ, అవిద్య, మాయ, జీవ, శశ్వర ఇయ్యారును గాయత్రీకడుపులు, పంచశిర్మా = ఐదు కిరస్పులు గలది. సః అహం ఈ పదును గాయత్రీ శిరస్పులు. సీయతే అనేన నయనం. నీళ్ల పాపజే, అనేన = దీనిచే, సీయతే = పొందింపఁడును. కనుక నయనము. ఉవ = సమిపము, ఉవనయనము = సమిపమునే బ్రిహ్మమును బొందించు మాత్రము ఉవనయనము. సోఽహం, తత్త్వమసి, అహంబ్రిహ్మసిత్త వృత్తులలో దేవియందున్నను బ్రిహ్మమును బొందుము. గనుక ఈ సురకీలకములే ఉవనయనము. గాయత్రీని ఇట్లి ఉవనయనమున మపయోగింపవలయును.

—: ప్రాణాయమ మంత్రము :—

మం॥ ఓం భూః ఓం భువః ఓగ్రం సువః ఓం మహః
ఓం జనః ఓం తపః ఓగ్రం సత్యం।

భవతీతి భూః, భవతి = పుట్టును. ఇతి = కనుక, భూః. పంచతన్మాత్రలలోని తమోగుణ జనిత పంచమహా భూతములచే, బుట్టిన గోత్రములు భూః, భవతి సర్వమనే నేతి భవమ్, భవనమ్॥, అనేనిచే, సర్వం = సమ స్తమును, భవతి = కలుగును. ఇతి, భవము. భవనము. బ్రాహ్మంతరింద్రియములు భువః అనఁఁచు వ్యాహృతి. సువః = ఇంద్రియాది దేవతలు సువః అను వ్యాహృతి. మహ్యత ఇతి మహాః మహాహూజాయం. మహ్యతే = హూజింపఁడునది, ఇతి, మహాః. తురీయ ప్రారంభము మహాః వ్యాహృతి. జనః = తెలివి లీనమగుటకుఁ ప్రారంభించిన సితి జనః వ్యాహృతి. తపః = ఏకగ్రతచే, దసించి తపించి మాహారణము లీనమయిన సితి తపః అను వ్యాహృతి. సత్యం = బ్రిహ్మమే తాను, తానే బ్రిహ్మమయిన త్రికాలా బాధ్యస్తి సత్య వ్యాహృతి. గాయత్రీలో నిలిచినవో వరుసగా నీవిడు వ్యాహృతుల సితిని బొందుచుఁ దుధకు బ్రిహ్మమున లీనమయ్యేడు ప్రయాణమే వ్యాహృతుల యనుభవము.

—: గాయత్రీ మంత్రము :—

ఓం తత్పవితు ర్వయేణ్యం భర్తోదేవస్య ధీమహిం
ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ !

1. గాయ్త్రి పద విభాగము : ఓం, తత్ నవితుః వరేణ్యం భర్తః దేవస్య ధిమహి ధిమః యః సః ప్రచోదయాత్.

2. అన్వయక్రమము : యః సః ధిమః ప్రచోదయాత్ నవితుః దేవస్య వరేణ్యం భర్తః ధిమహి.

3. గద్యము : యోనోధిమః ప్రచోదయాత్. సవిత్తదేవస్య వరేణ్యం భర్తో ధిమహి.

4. ప్రణవ వ్యాహార్యాలు : ఓం = అ + ఉ + మీ = అశ్ మాతృకల వ్యాహార్యాలును స్థాల సూక్ష్మ కారణ పుష్టికారణ, జాగ్రత్తావిష్ణు సుషుప్తి తురీయ, విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞకూటస్, విరాట్రిరణ్యగ్రావ వ్యక్త పరబ్రహ్మ, ఓతామ్భూతామ్భూతేమ్క రసావికల్పల దాష్టదు బ్రహ్మవిష్ణులోని ప్రయాణమే ఓంకార ధ్యానము. అంతేగాని ఓం, ఓం అని అనుకొనడం కాదు. ఇట్టి ప్రణవమునందు, బ్రయాణము జీయచండగా మొదట భూః = గోశకములను, వరుసగా భువః = ఇంద్రియములను, సువః = ఇంద్రియాధిదేవతలను దాటి, మహః = గురుకీలు కుదిరి ఆత్మపూజ ప్రారంభమై, జనః = ఆత్మపూజ సమాప్తియను తెలివియు శీనమగుచ్ఛ, తపః = ఏకాగ్రత కుదిరి, సత్యం = ల్తికాలా బధ్యమయిన బ్రహ్మము నందు గలియాఁ వ్యాహార్యాలు అనుభవార్థము.

5. ప్రతిపదార్థము : యః = ఏచ్చైతన్య దేవుడు, సః = మాయోక్ష్మ, ధియః = బధివ్యత్తులను, ప్రచోదయాత్ = చక్కగా బ్రహ్మవిష్ణుయందు, బ్రహ్మమున శీనమగుటకు బ్రేచిపించునో, అట్టి, సవితుః = ల్పేరణుండయిన, దేవస్య = దేవునియోక్ష్మ, వరేణ్యం = బ్రేష్టమయిన, భర్తః = తేజస్సుసగ్రాంపి, ధిమహి = ధ్యానించున్నము.

8. దండాన్వయము : ఏచ్చైతన్య బ్రహ్మము మా బ్యాధివ్యత్తులను తనయందు శీనమగుటు బ్రేచిపించునో అట్టి బ్రేరకఁడగు దేవుని బ్రేష్టమయిన తేజస్సును గూర్చి ధ్యానించున్నము.

7. భాత్పర్యము : దేవుడు తప్ప మిగిలిన దండయు జడమే. దేవునొక్కఁ దే చైతన్యస్వరూపి. ఈ దేవుడే మనబ్ధి వృత్తుల జడత్వ ముసు బోగొట్టి బ్రహ్మవిష్ణులో నిలయటకు బ్రేచిపించును. కలిప్రేరణకు బీర్కురుండ వైవ్ప్రేరణచే గురుకీలునందు శ్రద్ధగా నిలయటు పేర్కే ప్రేచించును. దేవునందు శీనమగుచుండగా బ్రహ్మతేజస్సును బాంధి రుదు బ్రహ్మములోనే శీనమగుధుము; బ్రహ్మమగుధుము. కనుక బ్రహ్మవిష్ణులో నిల్చుఁచే గాయ్త్రిధ్యానము, అంతే. ఔరక గాయ్త్రి మంత్రజపమును ఎన్నియో పేలు చేయుటవలన మోషురాదు. అట్టి అవము ఉపనిషత్సమ్మతము కాదు. అనుకొనుటయే సంకల్పము. అనుకొనుచుండగా సంకల్పాహిత్య మేర్పుడదు. నిస్సంకల్పమే మోషుము గసుక జపము మోషుమారుముగాదు.

—: గాయ్త్రి లోపంతర్థము : —

ఓ మాపో జోయైతిరసోమృతం

బ్రహ్మ భూర్భువ సున్వవ రోమ్ ||

ఓ, అవః = మొదట గురుకీలో, గూర్చున్నపుడు సీరూరును. అసీటిని ముంగుచుంటిపేని స్థాలశరీరము పవిత్రమగును. బ్రిహ్మవిష్ణు కుకూలసుగా అరోగ్య మేర్పును. అవః = అసీరే అవః. జోయైతిః = స్థాయికాళమను, మిమ్ముట యుష్మమేర్పును. అజ్ఞాసహస్రార శిఖ శ్రీమతప్రములు సీటియూట యంగినరువాత యుష్మమేర్పుడి వెచ్చగా

నగును. ఇదే జోక్కెతిః. రనః = పిమ్మట నాపోస్తానమున శరీరపరిస్థితినిబట్టి శరీరమునందలి మాలిన్యాదుల శుద్ధిజేయన్నటి రసము ఏర్పడును. ఆ రసముచేఁ నాలుకు హితవు దొఱకును. శరీరస్థితినిబట్టి యూ రసము కారముగను, పుల్లగను మాలి తుదకు తియ్యని రసము ఊఱును, ఇదే రసః. అమృతం = నోరంతయు నేతితోదదుపఱదినట్లు మృదువుగ జిడ్డుగ నేర్పి మృదుమధుర భాష మాటాడుట, నిర్కుల హృదయము సంభవించుట, దేవునందు లీనమగు చిత్త విక్రాంతి లభించుట కలుగును. ఇదే అమృతము, ఇట్టి యమృతమును ద్రాగుచుంటిమేని బహిరంతః కుంభక ద్వయమొకటిమై రేచకహారక ప్రాణాపాన వృత్తులు లయమై, యెన్ని యగములయినను యటులనే యున్నచే జీవింపగలము. పిదప బ్రిహమ్మ = బ్రిహమ్మమే తాను, తానే బ్రిహమ్మ నగురుము. భాః = గోళక ములు, భవః = ఇంద్రియములు, సువః = ఇంద్రియాధిదేవతలు, ఇవి యన్నియు టం = టంకారమే యగును. అ+ఉ+మ్ = అర్థమాతృకలలో ననాత్మయితయు నిమిటి ప్రణవాతీత బ్రిహమ్మము మాత్రమే మిగులును. బ్రిహమ్మనిష్టలో నిటి యనుభవము నొందుఁఁ గాయత్రీ ఇరుస్తున్నాడు.

— : గాయత్రీ విసర్జన మంత్రము : -

మం॥ ఉత్తమే శిఖరే జూతే ।

భూమాయం పర్వత మూర్ఖని ।
బ్రాహ్మణేభోయైభ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛ
దేవి యథా సుఖమ్ ॥

అతిశయేన ఉత్కృష్టః ఉత్తమః, అతిశయేన = మిక్కుటమయిన, ఉత్కృష్టః = లేష్టము, ఉత్తమము, శిఖవాగ్రేలా ఆస్యాస్తీతి శిఖరం, షా + ఇవ = శిఖివ = శిఖవలె, అగ్నిగిలా = కొనభాయి, అస్య = దీనికి,

అస్తి = కలదు, ఇతి = కనుక. శిఖరము, భవతీతి భూమిః, భవతి = పుట్టును, ఇతి, భూమి. పర్వాణి సంధయోఉన్య పర్వతః. అస్య = దీనికి, పర్వాణి = సంధయః = సందులు కలది, గసుక పర్వతము. మూర్ఖుత్వున్నతో భవతీతి మూర్ఖా, మూర్ఖమోహ సముద్రాయమోః. మూర్ఖతి = ఉన్నతోభవతి = ఉన్నతమైనది. ఇతి మూర్ఖా, బ్రిహమ్మణి విష్ణువత్యాత బ్రాహ్మణః, బ్రిహమ్మణి = బ్రిహమ్మమున దు, విష్ణువత్యాత్ = విష్ణగలవాదగుట వలన, బ్రాహ్మణముడు. సుషుఫునత్వ్య శభమితి సుఖం. అశుభం = అశుభమును, సుష్టు = లెస్సగా, ఇనతి = పోగాట్లనది, ఇతి, సుఖం, శోభనం భాని ఇంద్రియాణ్యస్తివ్యుతి సుఖం. అస్మినే = దీనియందు, భాని = ఇంద్రియాణి = ఇంద్రియములను, శోభనం = శుభమును, ఆప్యాయమును = తృప్తిని జేయనది, ఇతి కనుక సుఖము.

భూమాయం = పుట్టిన భూమియందు అనగా నన్నమయ కోళము సందు, భారే = పుట్టిన, పర్వతమూర్ఖని = బహిరంతః కుంభకములనెడు గసుపులు గల మహారాధంపు లెత్తెనచేట, ఉత్తమే = ప్రేషమయిన, ఇఖరే = ఇఖవంటి కొనభాయి గలదానియందు, కొటకొనయగు బహిరంతః కుంభముల యేకత్వమైన సహజకుంభకమునందు, దేవి = సోఉహం భావముచేఁ గ్రిహించుచున్న గాయత్రీదేవిః బ్రాహ్మణేభ్యః = బ్రిహమ్మనిష్టసిద్ధించిన వారిసుంది, అథ్యనుజ్ఞాత = అనుజ్ఞను బొందఱినదానవై, యథాసుఖం = బ్రిహమ్మనందమైటలు గలుగునో ఆప్రకారమే, గచ్ఛ = సుషుఫురోనికిఁ బొమ్మిఁ :

స్తూలశరీరము పుట్టినది. ఇది భూమి. ఈ భూమి అన్నమయ కోళము. ఇయ్యెన్నమయకోళమున కీందు విస్మాత్తుక కనుపులుగల మహారాధము గలదు. దేహత్రయ స్థానముల కంటె హంన విహారించు మహారాధము ఉన్నత ప్రదేశము. ఆప్యాయారాధంపుఁ గౌభకొన చేటున్నది.

అది ఓహిరంతః కుంభకములు కలిసి యొకే పహజ కుంభకముగాఁ బరిఇ
మించిన చేటు. ఇచు విషారించు ఓ గాయత్రీదేవి : బ్రహ్మవిష్ణు సిద్ధిం
పని వారందఱు నీయాజకులోణడి నీకువారు చికిత్స యుండురు. దేవునందు
లీనమెనవారికి నీవు స్వాధీనమైయుండువు. ఆవాహనమును మహాత్ములు
కోరినపుడు వ్యారియండుఁ బ్రహ్మశేషింతువు. బిమ్మివారు పదలినపుడు వ్యారి
యున్జనుబోంది సుషుమ్మలో లీనముగుదువు. అజ్ఞానులకు ముగ్దాటిపై
వారిని వ్యాపారిక ప్రాతిథాసికములండుఁ బ్రిఖ్వగలవు. సుజ్ఞానులకు
బింధుచ్ఛేదిపై పాశమార్గిక మార్గమున సంచరింపజేసి జీవమ్మక్కలగునట్టుము
గ్రహించి వారితోఁ సెలవు దేసికాని కై వల్యాఫానమున సుషుమ్మయుండు
లీనముగుదువు. అప్పడుపోయి వరలా మహాత్ములాఫ్యానించి నపుడు
ఆవాహనముగుదువు. ఓ గాయత్రీ : నీ గాపుదనః మెంతని వర్ణింతము..

ముం || సుతో మయా వరదా వేద మాతా

ప్రచోదయంతి పవనే ద్వ్యాజాతా |

ఆయుః పృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్ణసం
మహ్యం దత్యా ప్రజాతుం బ్రహ్మలోకం ||

వరదా = బ్రిష్పత్వము నిష్పనది, గురుకీలకము లో సెంత శ్రష్టగా
విలుకుమో యంత గొపుడన చుండులకు ఉభించుటచే గాయత్రీదేవి వరదా,
వేదమాతా = వేవునఁడు లీనముయన బ్రహ్మనుభవము గలవారి వైఖరి
వాగ్దారమున వేదములు బయటకు వచ్చును. వేదవాక్యాలకు మూలము
పరావక్త, శ్యాసయ్యఁ డెలవియుఁ గలసి గాయత్రీదేవియై శబ్దబ్రహ్మ
ముగును. శబ్దబ్రహ్మనెడు వేదముల తల్లి తురీయగ యగు గాయత్రీ.
పవనే ప్రచోదయంతి = పవనే = హంస స్వరూపమునందు, ప్రచోద
యంతి = ప్రశేషించనది, వైతన్యమునకు ప్రశేషించు శక్తియున్నఁడున

ప్రతస్యాభాసయగు చిదాభాసునందుఁ ప్రశేషించు శక్తిగలదు. కసుకనే
పొంసయనఁడు శ్యాసయ, జిదాభాసుడగు సెఱుకయుఁ గలిసి గాయత్రీ.
పొంసః ప్రథమజాత, సోఽహం ద్వ్యాజాత. ప్రథమ = మెందు, జాత అ
శిథ్యాయదినది ద్వై = రెండవసారి, జాత = పుట్టబడినది, హా = పశ్చిమ
ప్రక్రస్త శబ్దబ్రహ్మము, ము=అజ్ఞావప్రకసితా వ్యంతతత్త్వముచే సాపరింపు
యది, స = సహస్రారచప్రకసాని పహతత్త్వస్వరూపమున, : = విసర్గ
యుగుగా శిథ్యాప్రకసితాహంకారత త్వమతో జీవస్ప్రాన్నానపెను. జీవ
స్ప్రాన్నాయగుచున్నవే హంసః జాది స్ప్రాప్రముము, ఎఱుక, యవిద్యతోఁ
గలిసి బుద్ధిరోఁ గూడుకొని మనముచే సంకల్ప వికల్పత్త్వక, జీవస్ప్రాన్నా
యీయుటమే హంసః. ఇది ప్రథమ జి. సంకల్ప ప్రవాహమున తయనిగి
యొంచిట. గురుకీలుచే బ్రిష్పత్వము కుదినసిపిష్టుట, హాస్తము స్తక
యొగముచే మహాప్రశయ మేఘది జన్మప్రహితమున వౌరియంది హంస
శ్రీపాంగమాలి ద్వ్యాజాత యగును. సః అ హాఁ స = సహస్రిశము
శుండున్న బ్రహ్మకారప్రయుతియగు శుభ్రసాత్మ్యక ప్రకృతి, యవిద్యను
లయింపజేసి, : = విసర్గలవఁడు సంకల్ప వికల్పములచేఁ హోచెద్దు. జీవ
స్ప్రాన్నాని, మయియ అ = యగుఁడు శిథ్యాప్రచయన మన్న జీవనిఁ జాటు
చుసర్గయను జీవస్ప్రాన్నాని, చయియ అ యగుఁఱు జీవని సకారమున
శాయ తనలో నిమించుకొని సఃఅ = సోగాఁ బరిఇమించి, హా =
శ్యాసారమగు పశ్చిమప్రథమయసందు, ० = సున్నయయ్యెను. ఆపుడా
పూయ యాక్యరునందు లయమయ్యెను. ఇటు మాయ లయముకాగ్ర
ముగిరిన శుభ్రబ్రహ్మమే రాసు, రానే శుభ్రబ్రహ్మ మగుటమే గాయత్రీ
ద్వ్యాజాత యగుఁ యగుని గ్రహింప వలయును. ఇట్టి గాయత్రీదేవి,
పియు = సాచేత, స్తుతి = సుతింపఁడినదై, పృథుత్వాత్ పృథివీ,
పృథుత్వాత్ = విశాలయగునది పృథివీ. ఇట్టి పృథివ్యాం = పూలశరీరము
సందు, అయుః = అయిపును, బహురంతఃకుంధరముల విభజనయే

లేకుండ పీకముఁజేసి సహజకుంభకోదన వాయువుగా మార్పుకొన్నచో
నాయుస్సుతరగనే తరగదు, కాబట్టి యాయువును, ద్రవిణం =
ద్రవంత్యనేవ ద్రవిణం. అనేన = దీనిచే, ద్రవంతి = కరఁగును
కనుక ద్రవిణము. ద్రవతీతి ద్రవిణం. ద్రవతి = కరఁగును, ఇతి,
ద్రవిణం, బ్రిహ్మనిష్టలో నంతకరణముకరఁగి యాధ్యత్మిక బలిమిని,
బ్రిహ్మవర్ఘసం = వర్ఘతీతి వర్ఘసె. వర్ఘదీప్తా. వర్ఘతి = ప్రకాశించునది,
ఇతి, వర్ఘవ్, బ్రిహ్మ వర్ఘసం = బ్రిహ్మతేజస్సును, దత్య = ఇచ్చిన,
గురుకీలులో నెవరుండినను సరే యాయుస్సును, నాధ్యత్మిక శక్తియును,
బ్రిహ్మతేజస్సును గలిగియేతీరును, ధనముకూడ కొఱతలేక యుండును.
దురాశకుఁ బోవకున్నచో నెప్పబీని దృష్టియందును. అతలాదిభోయ
అథస్తనేభ్యః, భూరాదిభోయ ఃధ్వతనేభ్యః సమస్తేభోయ లోకేభ్యః
ప్రకృష్టత్యేవ జాతః ప్రజాతః. అథస్తనేభ్య = ఆథోభాగస్థితమయిన,
అతలాదిభ్యః = అతలాదుల కంటెను, అతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాళములకంటెను, భూలోక భువరోక సువరోక
మహారోక జనలోక తపోలోక సత్యలోకముల కంటెను, సమస్తేభ్యః =
సమస్త, లోకేభ్యః = లోకములకంటెను, ప్రకృష్టత్యేవ = లోష్టముగా,
జాతః = పుట్టబడినది, ప్రజాత. ప్రజాతుంబ్రిహ్మలోకం = లోష్టమయిన
బ్రిహ్మలోకమును గూర్చి, అనఁగా గురుకీలులో జడము లన్నియుఁ
బడిపోగా మిగిలిన లోష్టమగు చిదానంద బ్రిహ్మస్వరూపమును గూర్చి,
ప్రయతు = ప్రయాణమై లీనమగాక !!

ఉపనయన సంస్కారముచే వేదాధికారము లభించును.
ఉపనయనము = సమీపమున బ్రిహ్మమును బౌందించు బ్రిహ్మోపదేశము.
ఇట్టిది గురుకీలుగు 'సోంపూం, తత్త్వమసి, అహం బ్రిహ్మస్మి, సర్వం
భువ్యదంబ్రిహ్మ' భావమలే. ఈ నాలుగు సోపానములలో దేనియందండి
నను గాయత్రీ మహామంత్రమే. సంస్కారము = బ్రిహ్మమునఁబిలుమాఱు

మసస్యును శీనము జేయుటచే నెర్పడిన బ్రిహ్మసంస్కారము. ఇట్టి
రిషమయిన యుపనయన సంస్కారముచే నందలకును వేదార్థము
సిఱుగు యోగ్యత వచ్చును. పీరే వేదాధికారులు, ఇతరులన్నట్టులు,

— సమాప్తః —

ఈ గ్రంథమును ప॥ గోదావరి జిల్లా, భీమవరం
శ్రీ దంతులారి కృష్ణంరాజు B.Sc., LL.B. రిటైర్ సట్ జిఫ్ఫారి
శుమారె కి. శే. వేగేసిన అన్నపూర్ణమై స్తుత్యరముగా
అచ్చా త్రించి లోకోదార మొనర్చిరి.

—: శుభము సాఖ్యయోగము జనులకు :—

అ॥ జనులకెల్ల శుభము సాఖ్యయోగము దాని ।

వలన ధర్మనిష్ట వలన నయిన ।

నంతకాలమందు హరిచిత సేయుట ।

పుట్టువులకు ఫలము భూవరేంద్ర ।

(భాగవత. 2 స్కృత. 5 ప)

జనులకెలన్ = మానవులందఱకును, సాఖ్యయోగము, శుభము,
దానివలన = ఆసాఖ్యయోగము వలనను, ధర్మనిష్ట వలనన్ = మనస్సును
అత్మ ధర్మమునందు నిలుకడగా నియమించుట చేతను, అయిన = ఏర్పడిన,
అంతకాలమందు—ముగింపయిన కాలమునందు, హరిచింత—హరినను సంధా
నము చేయుట, పుట్టువులకు—జన్మములకు, ఫలము, భూవరేంద్ర :

ప్రిహృనిష్టలో, గూర్చున్నది మొదలు దేవునందు లీనమగువఱకు
షేయ ప్రయాణము కర్మయోగము. లీనమైన పిమ్మటు, దానే దేవుడు,
దేవుడే తానైన స్థితి సాంఖ్యయోగము. స్థూలశరీరమును ధర్మశాత్రములగు
స్మృతుల ప్రకారముగను, సూత్కుశరీరమును వేదాంత శాత్రములగు ప్రతుల
ప్రకారముగను నడిపించవలయును. శ్యాసయే కాలము, సాంఖ్య ధర్మనిష్ట
వలన హంసయనటు కాలాంత మేర్పడును. హంసలయమేహరిచింత.
ఓరాజా : ప్రిహృను సంధానమే జన్మముల ఫలము. సాంఖ్యము వలన
జీవస్తుక్తి లభించి జన్మసాఫల్యమగును.